

Volume 12, Issue 2, March 2025, p. 143-154

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3633>

ArticleHistory:

Received

04/02/2025

Accept

24/03/2025

**Available
online**

25/03/2025

THE IMPORTANCE OF THE SARUHAN (MANISA) SANJAK IN THE OTTOMAN EMPIRE AND ITS IMPACT ON OTTOMAN MILITARY ORGANIZATION

SARUHAN (MANISA) SANCAĞININ OSMANLI'DAKİ ÖNEMİ VE OSMANLI ASKERİ YAPILANMASINDAKİ ETKİSİ

Osman Güreser¹

Abstract

This study examines the significance of the Saruhan (Manisa) Sanjak within the Ottoman Empire and its impact on the military structure of the state. The research analyzes the formation and integration of local power structures during the Ottoman expansion, with a special focus on the role of the Anatolian principalities and, in particular, the Saruhan Beyliği. The study demonstrates that the implementation of the sanjak system not only facilitated military logistics and operations but also ensured the administrative stability and economic prosperity of the conquered regions by harmonizing local traditions with centralized governance. The findings indicate that the successful integration of indigenous administrative practices into the Ottoman system was a critical factor in the empire's military modernization and sustained expansion strategies.

Keywords: Saruhan Sanjak, ottoman empire, anatolian beyliks, military structure, , ottoman expansion

Özet

Bu çalışma, Saruhan (Manisa) Sancağının Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki önemini ve Osmanlı askeri yapılanması üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir perspektiften ele almaktadır. Araştırmada, Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve genişleme süreçleri, Anadolu beyliklerinin entegrasyonu ve yerel dinamiklerin merkezi otoriteye adaptasyonu incelenmiştir. Özellikle Saruhan Beyliği üzerinden örneklendirilen süreçte, fethedilen bölgelerde uygulanan sancak sisteminin askeri seferlerin lojistik gereksinimlerini karşılama, idari düzenin sağlanması ve yerel ekonomik ile kültürel yapıların korunarak merkeze entegrasyonu ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Elde edilen bulgular, Saruhan Sancağının sadece askeri operasyonların koordinasyonunda değil, aynı zamanda yerel toplumsal yapının ve ekonomik kaynakların merkezi düzeyde düzenlenmesinde de kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Çalışma, Osmanlı'nın genişleme stratejilerinde yerel geleneklerin ve deneyimlerin merkeze entegrasyonunun, askeri modernizasyon ve idari reform süreçlerinde temel unsurlar arasında yer aldığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Saruhan Sancağı, Osmanlı Devleti, Anadolu Beylikleri, Askeri Yapılanma, Osmanlı Genişlemesi

¹ Manisa İl Müftülüğü Din Hizmetleri Uzmanı, osman.gureser45@gmail.com, ORCID: 0009-0009-0786-4550

GİRİŞ

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren askeri, idari ve siyasi yapısını şekillendiren dinamik mekanizmaları ile tarih sahnesinde öne çıkmıştır. Bu mekanizmalardan biri de sancak sistemidir. Sancaklar, yalnızca coğrafi bölgeleri temsil etmekle kalmayıp, aynı zamanda askeri seferlerin düzenlenmesi, lojistik desteğin sağlanması ve yerel güçlerin merkezi otorite altına toplanmasında hayati rol oynamıştır. Özellikle batı Anadolu'nun stratejik konumu içinde yer alan Saruhan (Manisa) Sancağı, Osmanlı'nın askeri yapılanmasının ve idari düzenlenmesinin evriminde belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu makalenin temel amacı, Saruhan Sancağı'nın Osmanlı Devleti içindeki yerini, askeri işlevlerini, idari önemini ve ekonomik ile kültürel yansımalarını detaylı bir şekilde incelemektir. Araştırmada, sancak sisteminin Osmanlı Devleti'nin genişleme sürecinde nasıl işlediği, yerel unsurların merkezi yönetim altında nasıl toplandığı ve bu süreçte askeri yapılanmanın ne şekilde evrildiği ele alınacaktır. Özellikle, Saruhan Sancağı örneği üzerinden, Osmanlı'nın idari esnekliği ve askeri reformları arasındaki etkileşim; yerel güçlerin merkezi otoriteye entegrasyon süreci ışığında değerlendirilecektir (İnalçık, 1994; Shaw, 1976). Osmanlı askeri yapılanması, dönemin jeopolitik dinamikleri, teknolojik gelişmeler ve bölgesel rekabet ortamı göz önüne alındığında, sürekli olarak kendini yenilemiş ve geliştirmiştir. Bu bağlamda, Saruhan Sancağı yalnızca bölgesel bir idari birim değil, aynı zamanda askeri seferlerde üs işlevi gören, lojistik desteğin sağlanmasına katkıda bulunan ve savunma hatlarının oluşturulmasında aktif rol oynayan stratejik bir merkez olarak öne çıkmaktadır. Araştırmada, döneme ait arşiv belgeleri, akademik makaleler ve çevrimiçi veri tabanları (örneğin, TDV İslâm Ansiklopedisi) titizlikle incelenmiş; elde edilen veriler ışığında, Saruhan Sancağı'nın Osmanlı askeri ve idari yapılanmasındaki yeri detaylandırılmaya çalışılmıştır (Finkel, 2005; TDV İslâm Ansiklopedisi, 2021).

Osmanlı Devleti'nin Kuruluş ve Genişleme Süreci

Osmanlı Devleti, 1299 yılında Osman Gazi önderliğinde küçük bir beylik olarak temellerini atmış; kısa sürede Bizans, Selçuklu Devleti ve diğer yerel güçlerle yürütülen mücadeleler sonucunda Anadolu ve Balkanlar'da geniş bir coğrafyayı kapsayan büyük bir imparatorluk haline gelmiştir. Halil İnalçık (1994), erken dönem Osmanlı devlet yapısını incelerken, Osmanlıların askeri seferlerde kullandığı yenilikçi taktiklerin yanı sıra, fethedilen topraklarda yerel idari geleneklerin korunarak merkeze entegre edilmesinin, devletin uzun vadeli istikrarının temelini oluşturduğunu vurgular. İnalçık'a göre, bu süreçte Osmanlılar, yerel halkın ve yöneticilerin var olan örgütlenme biçimlerini tamamen ortadan kaldırmak yerine, onlardan yararlanıp mevcut yapıyı kendi merkezi sistemine adapte etmiştir (İnalçık, 1994). Shaw (1976) ise Osmanlı'nın genişleme stratejilerini değerlendirirken, devletin askeri gücünün yanı sıra idari esnekliğe dayalı genişleme modeline dikkat çeker. Shaw, Osmanlıların fetihlerde yerel öğeleri göz önünde bulundurarak, yeni ele geçirilen bölgelerde sancak sistemini uyguladığını ve bu sayede askeri seferlerin yanı sıra idari düzenin de sağlandığını belirtir. Bu yaklaşım, hem askeri hem de ekonomik anlamda sürdürülebilir bir devlet yapısının oluşturulmasına olanak tanımıştır. Christopher Finkel (2005) ise, Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselişini, askeri yenilikler ve stratejik planlamanın yanı sıra, devletin farklı coğrafyalardaki sosyal ve kültürel uyum politikalarına bağlayarak ele alır. Finkel, Osmanlıların fetih stratejilerinde esnekliği sağlamak için yerel yapıları merkeze entegre etme uygulamalarını örneklerle açıklar; bu durum, hem lojistik hem de idari anlamda yenilikçi çözümlerin geliştirilmesine zemin hazırlamıştır (Finkel, 2005).

Anadolu Beylikleri ve Saruhan Beyliği'nin Yeri

14. yüzyıl boyunca Anadolu'da birçok beylik ortaya çıkmış ve bu beylikler, bölgenin siyasi, ekonomik ve kültürel yaşamında önemli roller üstlenmiştir. Hasan Dalgıç (2002), "Anadolu Beylikleri ve Osmanlı'nın Yükselişi" adlı çalışmasında, Anadolu beyliklerinin ortaya çıkışını ve yerel güç dengelerinin nasıl şekillendiğini detaylandırır. Dalgıç, Anadolu beyliklerinin, bölgedeki verimli tarım arazileri, ticaret yolları ve stratejik konumları nedeniyle öne çıktığını; bu beyliklerin zaman içinde Osmanlı Devleti'nin genişleme politikalarına entegre edilerek, merkezi idari yapının temellerini güçlendirdiğini ifade eder (Dalgıç, 2002). Özellikle Saruhan Beyliği, batı Anadolu'da yer alması ve bölgenin ekonomik potansiyelini yansıtması bakımından dikkat çekmektedir. Saruhan Beyliği, hem askeri hem de ticari unsurları barındıran stratejik bir merkez olarak konumlanmış; bölgedeki yerel elitlerin ve yöneticilerin, Osmanlı'nın genişleme stratejileriyle uyumlu hale getirilmesinde örnek bir model teşkil etmiştir. Dalgıç (2002), Saruhan Beyliği'nin, diğer Anadolu beylikleriyle benzer şekilde, yerel idari geleneklerden yararlanılarak merkeze entegrasyonunun sağlandığını ve bu sayede bölgedeki istikrarın korunabildiğini ortaya koyar.

Bu süreçte, Osmanlı Devleti, Anadolu beyliklerinin mevcut sosyal ve ekonomik yapısını tamamen yok etmek yerine, onları kendi idari sistemi içerisine dahil ederek, yerel gelenek ve uygulamaların devamlılığını sağlamıştır. Böylece, Saruhan Beyliği'nin deneyimlerinden elde edilen kazanımlar, ilerleyen dönemlerde daha geniş ölçekte uygulanan sancak sistemiyle pekiştirilmiştir.

Saruhan Sancağı'nın Kökeni

Saruhan Sancağı'nın resmi olarak Osmanlı idaresine entegrasyonu, 14. yüzyılın sonları ile 15. yüzyılın başlarına denk gelmektedir. Osmanlı Devleti, Anadolu'daki yerel güçleri ve beylikleri kendi yönetim sistemi altında toplama stratejisini benimsediğinde, Saruhan Beyliği'nin toprakları da bu sürecin bir parçası haline gelmiştir. Saruhan Sancağı, coğrafi konumunun sağladığı avantajlar nedeniyle hem askeri seferler sırasında üs işlevi görmüş hem de lojistik destek açısından merkezi yönetim için vazgeçilmez bir unsur olmuştur. Bölgenin stratejik değeri; savunma hatlarının oluşturulması, bölgesel güvenliğin sağlanması ve yeni seferlerin hazırlık aşamalarında kritik bir rol üstlenmesi ile ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, Saruhan Sancağı'nın idari ve askeri yapılanması, Osmanlı Devleti'nin sancak sistemi içindeki genel prensiplere uygun olarak düzenlenmiş; yerel geleneklerle merkezi normlar arasında bir sentez oluşturulmuştur. Böylece, bölgenin sancak statüsü, hem askeri reformların uygulanması hem de idari düzenin sağlanması açısından önemli bir örnek teşkil etmiştir (Finkel, 2005; Shaw, 1976).

Kuruluş Dönemi ve Gelişim Süreci

14. yüzyılın sonları ile 15. yüzyılın başlarında, Osmanlı Devleti Anadolu'daki yerel beylikleri sistemine dahil etme sürecini hızlandırırken, Saruhan Beyliği de bu dönüşümden etkilenmiştir. Saruhan Sancağı'nın kuruluşu, bölgenin coğrafi avantajları ve ticaret yollarının kesişim noktasında bulunması nedeniyle, askeri ve idari bir üs haline gelmesiyle başlamıştır. Güncel arkeolojik bulgular ve tarihsel incelemeler, Saruhan bölgesinin askeri lojistik ve yerel idari yapının yeniden düzenlenmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu süreçte, Osmanlı yöneticileri yerel liderlerle kurdukları işbirlikleri çerçevesinde sancak sistemini geliştirmiş; yerel güç unsurlarını merkezi otoriteye adapte ederek, askeri seferler için gerekli altyapıyı oluşturmuşlardır (Faroqhi, 2011; Öztuna, 2016).

Sancak yapısının evrimi, sadece askeri bir üs işleviyle sınırlı kalmayıp, bölgenin ekonomik ve sosyal yaşamında da köklü değişikliklere yol açmıştır. Bölgedeki tarım, ticaret ve zanaat faaliyetleri, sancak yönetimi altında sistematik bir hale getirilmiş; böylece hem askeri seferler için kaynak sağlanmış hem de yerel yaşamda düzen sağlanmıştır. Günümüzde yapılan çalışmalar, Saruhan Sancağı'nın Osmanlı'nın idari esnekliği ve yerel güçlerin entegrasyonu sürecinde örnek alınan bir model olduğunu ortaya koymaktadır (Gürcan, 2019).

Osmanlı İmparatorluğu İçindeki Sancak Yapısı

Osmanlı Devleti, geniş topraklarını idari ve askeri olarak organize etmek için sancak sistemini benimsemiştir. Saruhan Sancağı da bu sistemin önemli bir parçası olarak, hem bölgesel hem de merkezi işleyişin bütünleşmesinde kritik görevler üstlenmiştir. Sancak; vergi toplama, askeri seferlere hazırlık, yerel adaletin sağlanması ve lojistik desteğin organize edilmesi gibi görevleri yerine getirirken, merkezi otoritenin bölgedeki hakimiyetini pekiştirmiştir. Güncel akademik değerlendirmeler, Saruhan Sancağı'nın Osmanlı idaresinin genel prensipleri doğrultusunda, yerel geleneklerin ve merkezi düzenlemelerin sentezinden oluşan esnek bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu yapı, yerel elitlerin askeri teşkilata entegrasyonu ile desteklenmiş; böylece sancak, hem idari hem de askeri alanda etkili olmuştur (Faroqhi, 2011; Öztuna, 2016; Gürcan, 2019).

Önemli Dönem ve Olaylar

Saruhan Sancağı'nın tarih sahnesindeki önemi, dönemsel olaylarla birlikte daha net ortaya çıkmıştır. 15. yüzyılda gerçekleşen Osmanlı'nın Batı Anadolu'daki fetihleri sırasında, bölge hem savunma hem de ileri seferler için stratejik bir üs işlevi görmüştür. Sancak, 16. yüzyılda artan ekonomik canlılık ve askeri kapasitesi sayesinde, Osmanlı'nın bölgedeki egemenliğini sağlamlaştıran önemli bir unsur haline gelmiştir. Yerel isyanlar, idari reformlar ve bölgedeki dış tehditler, Saruhan Sancağı'nın zaman zaman yeniden yapılandırılmasına neden olmuştur. Bu dinamik süreç, sancak sisteminin esnekliğini ve Osmanlı'nın idari reformlara açık yapısını ortaya koymaktadır. Güncel literatürde, Saruhan Sancağı'nın kritik dönemeçleri, askeri stratejilerdeki rolü ve yerel direnişlerin nasıl aşılıma çalışıldığı detaylı biçimde incelenmekte; bu bulgular, sancak sisteminin tarihsel evrimine ışık tutmaktadır (Faroqhi, 2011; Öztuna, 2016; Gürcan, 2019).

Osmanlı Askeri Organizasyonunun Temelleri

Osmanlı askeri yapılanmasının temelleri, devletin erken dönemlerinde uygulanan yerel savaş teknikleri ve İslam ordusunun düzen anlayışıyla şekillenmiştir. Cemal Kafadar'ın *Between Two Worlds: The Construction of the Ottoman State* (1995) adlı eserinde belirttiği üzere, Osmanlı Devleti, merkezi otoritenin güçlendirilmesi amacıyla yerel güç unsurlarını disipline ederek, onları bütünleşik bir ordu altında toplamayı başarmıştır. Bu strateji, yalnızca askeri zaferlerin kazanılmasında değil, aynı zamanda fethedilen topraklarda idari düzenin sağlanmasında da hayati rol oynamıştır. Kafadar, yerel unsurların merkezi komuta altında organize edilmesinin, devletin esnekliğini artırdığını ve fetihlere hız kazandırdığını vurgulamaktadır (Kafadar, 1995). Osmanlı askeri organizasyonu, "sancak sistemi" gibi idari yapılarla da desteklenmiş; bu sistem, askeri birliklerin lojistik, vergi toplama ve yerel güvenliğin sağlanması gibi görevlerle entegre bir biçimde işlemesine olanak tanımıştır. Daniel Goffman'ın *The Ottoman Empire and Early Modern Europe* (2002) adlı çalışması, Osmanlı ordusunun askeri gücünü oluştururken farklı bölgelerden ve etnik gruplardan gelen unsurların nasıl merkezi bir yapıda harmanlandığını ve bu sayede ordunun hem yerel hem de uluslararası

arenada esnek bir stratejiye sahip olduğunu ortaya koyar. Goffman, Osmanlı askeri organizasyonunun, modern devletlerin askeri sistemlerine paralellikler gösterdiğini, özellikle lojistik destek ve eğitim sistemlerinin etkinliğinin, savaş alanında başarıyı getirdiğini belirtmektedir (Goffman, 2002).

Ayrıca, askeri yapıdaki hiyerarşik düzen, rütbe sistemleri ve disiplin uygulamaları, ordunun sadece cephe operasyonlarında değil, aynı zamanda idari ve lojistik alanlarda da koordineli çalışmasını sağlamıştır. Bu disiplin anlayışı, savaşın yanı sıra barış zamanında da devletin kontrolünü pekiştirmiş ve fethedilen toprakların yönetiminde önemli rol oynamıştır. Özellikle, yerel beylerin ve askeri liderlerin, merkezi otorite ile uyum içinde çalışması, Osmanlı'nın geniş coğrafyaya yayılmasında ve fetih sonrası bölgelerde istikrarın sağlanmasında belirleyici olmuştur. Bu bağlamda, askeri organizasyonun temelleri, hem askeri hem de idari reformların gelişiminde sürekliliği sağlamış; böylece Osmanlı Devleti, farklı coğrafyalardaki dinamiklere uyum sağlayabilen esnek bir yapıya kavuşmuştur. Günümüz tarihçilerinden bazıları, bu çok katmanlı yapının, Osmanlı'nın fetih stratejilerindeki başarısının temel nedenlerinden biri olduğunu ve modern askeri teorilere de ilham kaynağı olduğunu ileri sürmektedir (Öztuna, 2016; Açıkgoz, 2017). Bu kapsamlı yaklaşım, Osmanlı askeri yapılanmasının hem askeri taktikler hem de idari mekanizmalar açısından nasıl bir bütünlük içerisinde geliştirildiğini ortaya koymaktadır.

Yeniçeri Ocağı, Sipahi Teşkilatı ve Diğer Birlikler

Osmanlı askeri yapısının en belirgin ve dikkat çekici unsurlarından biri olan Yeniçeri Ocağı, devletin kuruluşundan itibaren devşirme sistemiyle oluşturulmuş elit bir piyade ordusudur. Yeniçeri Ocağı'nın kuruluşu, Müslüman olmayan ailelerden alınan gençlerin titizlikle eğitilerek askeri disipline tabi tutulması suretiyle gerçekleştirilmiştir. Şahin Kaya'nın *Osmanlı Askeri Teşkilatı ve Yeniçeri Ocağı: Kuruluş ve Dönüşüm Süreçleri* (2010) adlı çalışmasında, Yeniçeri Ocağı'nın sadece savaş alanında değil, devlet içindeki siyasi dengelerin kurulmasında da önemli etkili olduğu vurgulanmaktadır. Kaya'ya göre, devşirme sistemiyle sağlanan bu insan gücü, Osmanlı'nın askeri başarısının yanı sıra devletin bürokratik yapısının şekillenmesinde de önemli rol oynamıştır. Yeniçeriler, disiplinli eğitimleri, sıkı örgütlenmeleri ve sadakatleri sayesinde, Osmanlı'nın fetih ve idari işleyişinde kilit rol oynamışlardır (Şahin, 2010). Sipahi teşkilatı ise, farklı bir yapısal özellik gösterir. Sipahiler, timar sistemi çerçevesinde toprak gelirlerine dayalı olarak finanse edilen süvari birlikleridir. Bu sistem, yerel beylerin askeri gücü olarak varlığını sürdürürken, aynı zamanda merkezi otoriteye bağlılık göstermelerini sağlamıştır. Sipahiler, savaş esnasında hızlı hareket kabiliyeti ve taktiksel esnekliği ile ön plana çıkmış; özellikle atlı birliklerin etkin kullanımı sayesinde Osmanlı, geniş cephelerde üstünlük sağlamıştır. Güncel kaynaklar, Sipahi teşkilatının, yerel geleneklerden beslenen ancak merkezi düzenlemelerle modernize edilen bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir (Gürcan, 2019). Sipahi sisteminin başarısı, yerel feodal yapıların Osmanlı merkezi yönetimi altında yeniden düzenlenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Bunun yanında, Osmanlı Devleti zamanla deniz kuvvetleri, hafif piyade birlikleri ve bölgesel savunma güçleri gibi farklı askeri unsurları da geliştirmiştir. Deniz kuvvetleri, Akdeniz ve Karadeniz'deki deniz ticaret yollarını ve askeri çıkarları korumak amacıyla organize edilmiş; modern denizcilik tekniklerinin benimsenmesiyle sürekli olarak güncellenmiştir. Hafif piyade birlikleri ise, devrim kabiliyetleri ve esnek taktik yapıları sayesinde, özellikle düşman saldırılarına karşı hızlı müdahale mekanizmaları oluşturmuştur. Bu çok yönlü askeri yapı, Osmanlı

Devleti'nin hem kara hem de deniz alanındaki üstünlüğünü pekiştirmiş; farklı cephelerde farklı taktiklerin uygulanmasına olanak tanımıştır.

Yeniçeri Ocağı ve Sipahi teşkilatının yanında, bölgesel savunma güçleri ve gönüllü kuvvetler, yerel ihtiyaçlara göre şekillenmiş ve gerektiğinde merkezi komuta yapısına entegre edilmiştir. Bu birliklerin çeşitliliği, Osmanlı'nın askeri yapılanmasının esnekliğini ve çevikliğini gösteren önemli unsurlardan biridir. Her bir askeri birimin, kendi içinde belirli uzmanlık alanlarına sahip olması, savaş taktiklerinde çeşitliliği ve esnekliği artırmış; böylece Osmanlı, çok cepheli savaşlarda üstün bir stratejik avantaj elde etmiştir. Yeniçeri Ocağı'nın ve Sipahilerin yanı sıra, diğer askeri unsurların da zaman içinde kendilerini yenilemesi ve modern askeri tekniklerle uyum sağlaması, Osmanlı ordusunun tarihsel süreçte yaşadığı evrimin somut göstergelerindedir. Akademik çevrelerde, bu yapıların birbirleriyle olan etkileşiminin, Osmanlı'nın askeri başarısının temelini oluşturduğu yönünde görüş birliği bulunmaktadır (Açıkgöz, 2017; Öztuna, 2016).

Askeri Reformlar ve Yenilikler

17. yüzyılın sonlarından itibaren Avrupa'da yaşanan askeri devrimler, Osmanlı ordusunda da yenileşme ve modernleşme çabalarını tetiklemiştir. Bu reformlar, yalnızca silah sistemlerinin modernizasyonu ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda eğitim, disiplin, lojistik ve idari yapının yeniden yapılandırılmasını da kapsamıştır. Vahide Aksan'ın *Ottoman Wars, 1700-1870: An Empire Besieged* (2010) adlı eserinde belirtildiği gibi, Osmanlı ordusunun reform süreci, devletin savaş stratejilerinde köklü değişikliklere gitmesine ve merkezi komuta yapısının güçlendirilmesine olanak tanımıştır. Aksan, bu reformların özellikle modern silah teknolojilerinin entegrasyonu, disiplinli eğitim sistemlerinin kurulması ve lojistik altyapının iyileştirilmesiyle bağlantılı olduğunu ifade eder. Yeniçeri Ocağı'nın zaman içinde disiplin ve modern savaş taktiklerine uyum sağlayamaması, reform ihtiyacını giderek artırmış; 17. yüzyılın sonlarına doğru artan iç çekişmeler, disiplin bozuklukları ve modern savaş teknikleriyle uyumsuzluk, Ocağın yapısal sorunlarını daha da belirgin hale getirmiştir. Bu sorunlar, nihayetinde 1826'de gerçekleşen Vaka-i Hayriye (Askeri İsyan) ile sonuçlanmış; bu isyan, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ve yerine modern, Avrupa standartlarında bir ordu kurulması sürecinin başlangıcı olmuştur. Yeni ordu, eğitimden lojistiğe, disiplin kurallarından silah teknolojilerine kadar kapsamlı bir reform süreciyle şekillenmiş; bu da Osmanlı Devleti'nin modernleşme hamlelerinin temel taşlarından biri olmuştur (Aksan, 2010). Reform sürecinde, yalnızca askeri donanımın yenilenmesi değil, aynı zamanda idari ve lojistik altyapının da modernize edilmesi hedeflenmiştir. Yeni ordu yapılanmasıyla birlikte, komuta zinciri yeniden yapılandırılmış, birlikler arasındaki koordinasyon artırılmış ve savaş alanındaki esnekliğin sağlanması için çeşitli eğitim programları uygulanmaya başlanmıştır. Bu modernizasyon çabaları, sadece savaş alanında değil, barış zamanında da devletin idari düzeninin sağlanmasında önemli rol oynamış; fethedilen topraklarda düzenin korunması ve yerel unsurların merkezi komuta yapısına entegrasyonu yeniden gözden geçirilmiştir.

Ayrıca, Avrupa'daki askeri devrimlerin etkisiyle geliştirilen taktikler ve stratejiler, Osmanlı askeri doktrininde de kendini göstermiştir. Özellikle topçu birliklerinin modernizasyonu, ateş gücünün artırılması ve savunma sistemlerinin güçlendirilmesi, modern savaşın gereklilikleri arasında sayılmıştır. Bu yenilikler, Osmanlı ordusunun sadece geleneksel savaş tekniklerine bağlı kalmayıp, yeni teknolojiler ve stratejilerle donatılmasını sağlamış; böylece savaş alanında rekabet gücü artmıştır. Reform ve yeniliklerin en dikkat çekici yanı, Osmanlı askeri

yapılanmasının esnekliğini koruyarak yeni nesil ordu yapısına adaptasyonunun mümkün olmasıdır. Eğitim kurumları, askeri akademiler ve modern silah sistemlerinin entegrasyonu, Osmanlı'nın hem askeri hem de idari modernleşme sürecinde örnek teşkil etmiştir. Bugün yapılan tarihsel analizler, Osmanlı reformlarının modern askeri organizasyonların gelişimine nasıl zemin hazırladığını göstermekte; bu da Osmanlı tarihine dair yeni yorumların ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır (Açıkgöz, 2017; Öztuna, 2016).

Siyasi ve Stratejik Rolü

Saruhan Sancağı, Osmanlı Devleti'nin batıdaki sınırları üzerinde yer alması ve Avrupa ile Asya arasındaki kavşak noktasında bulunması nedeniyle stratejik açıdan büyük önem taşımaktadır. İlber Ortaylı'nın (2018) eserinde de vurgulandığı üzere, Saruhan, sadece askeri bir üs olmanın ötesinde, siyasi ve diplomatik arenada da merkezi yönetimin önemli bir aracı olmuştur. Bölgenin coğrafi konumu, hem savunma hem de ileri seferler için kritik bir basamak işlevi görmüştür. Saruhan Sancağı, Bizans İmparatorluğu ve diğer yerel beyliklerle süregelen rekabet ortamında, Osmanlı'nın batıdaki askeri hamlelerini destekleyen bir lojistik ve stratejik merkez olarak öne çıkmıştır. Bu stratejik konum, bölgenin hem sınır savunmasında hem de düşman topraklarına yönelik seferlerde bir "kalkan" ve "saldırı üssü" işlevi görmesini sağlamıştır. Ortaylı (2018), Saruhan'ın bu stratejik önemini; bölgedeki askeri mevzilerin, idari düzenin ve yerel elitlerle kurulan ilişkilerin merkezileşmiş bir yapıya nasıl entegre edildiği üzerinden detaylandırmaktadır.

Siyasi anlamda, Saruhan Sancağı, Osmanlı'nın merkezi otoriteyi yerel düzeye taşımada kullandığı önemli bir model olarak değerlendirilebilir. Bölgedeki yerel beyler ve ilimli zümre ile kurulan ittifaklar, hem merkezi gücün pekiştirilmesine hem de bölgesel istikrarın sağlanmasına katkı sağlamıştır. Merkezi makam, yerel güç odaklarını entegre ederken, onlara belirli özerklik alanları tanımış; böylece hem yerel tepkilerin kontrol altında tutulması hem de merkeziye sadakatin sağlanması mümkün olmuştur. Saruhan'ın idari belgelerinde ve askeri sefer raporlarında yer alan referanslar, bölgenin stratejik konumunun Osmanlı'nın batıdaki sefer stratejileri açısından ne denli kritik olduğunu gözler önüne sermektedir. Ortaylı'nın (2018) analizinde, Saruhan'ın, Balkanlar'a açılan geçit olarak kullanılması ve burada oluşturulan askeri üssün, merkezi komutanlık sistemiyle nasıl bütünleştirildiği detaylandırılmaktadır. Ayrıca, Saruhan Sancağı'nın stratejik önemi, yalnızca askeri ve idari alanla sınırlı kalmayıp, Osmanlı'nın dış politika ve diplomasi alanında da belirleyici rol oynamıştır. Bölge, ticaret yollarının ve kültürel etkileşimin yoğun olduğu bir alan olarak, hem ekonomik hem de siyasi kaynakların yoğunlaştırıldığı bir merkez haline gelmiştir. Böylece, Saruhan; merkezi yönetimin bölgeyi kontrol altında tutma stratejilerinde, aynı zamanda Avrupa ile olan ilişkilerde de önemli bir araç olarak kullanılmıştır.

Ekonomik ve Sosyal Etkiler

Saruhan Sancağı'nın Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki ekonomik ve sosyal etkileri, bölgenin sahip olduğu zengin doğal kaynaklar, verimli topraklar ve ticari yollar sayesinde kendini göstermiştir. Erhan Afyoncu'nun (2019) çalışmasına göre, Saruhan, Osmanlı'nın tarım, ticaret ve zanaat alanındaki üretkenliğini artıran önemli bir ekonomik merkez olarak işlev görmüştür. Bölgedeki verimli tarım arazileri, özellikle zeytin, üzüm ve buğday üretimi açısından yüksek verimlilik sağlarken, yerel el sanatları ve ticaret faaliyetleri de sancak ekonomisinin canlılığını desteklemiştir. Osmanlı Devleti, ekonomik potansiyeli değerlendirirken Saruhan'ı, vergi toplama ve mali kaynak yaratma açısından kritik bir unsur olarak görmüştür. Sancak sistemi aracılığıyla, bölgedeki üretim fazlası ve ticari

faaliyetler, merkezi hazineye önemli katkılar sağlamış; bu da askeri seferlerin finanse edilmesinde ve idari düzenin sürdürülebilirliğinde etkili olmuştur. Afyoncu (2019), bu sürecin yerel halkın ekonomik yaşamına da yansıdığını, merkezi yönetimle entegre olan ekonomik düzenin, sosyal istikrarın temelini oluşturduğunu belirtmektedir. Sosyal açıdan bakıldığında, Saruhan Sancağı, Osmanlı'nın çok uluslu yapısının ve kültürel çeşitliliğinin örneklerinden biri olarak öne çıkar. Bölge, farklı etnik grupların, dini toplulukların ve kültürel değerlerin bir arada yaşadığı bir ortam sunmuş; bu durum, hem yerel kimliklerin korunmasına hem de Osmanlı merkezi kültürünün yayılmasına olanak tanımıştır. Yerel halk ile merkezi idare arasında kurulmuş olan etkileşim, sosyal uyumun sağlanmasında kilit rol oynamıştır. Afyoncu (2019), bu entegrasyon sürecinde, yerel geleneklerin ve uygulamaların, merkezi yönetim tarafından belli ölçüde korunarak, aynı zamanda modern idari ve ekonomik normlara adapte edildiğini vurgulamaktadır.

Kültürel ve İdeolojik Yansımalar

Osmanlı İmparatorluğu, askeri ve idari başarılarının yanı sıra, zengin kültürel ve ideolojik mirasıyla da dikkat çekmiştir. Saruhan Sancağı, bu kültürel zenginliğin ve ideolojik yansımaların yerel düzeyde tezahür ettiği bir örnek olarak öne çıkar. Şerif Mardin'in (2013) çalışmalarında da belirtildiği gibi, Saruhan, Osmanlı merkezi kültürünün yerelleşmesinde ve yerel kimliklerin merkezi ideolojiyle sentezlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bölgedeki medrese, cami, kervansaray ve hamam gibi yapılar, hem eğitim hem de kültürel etkileşim alanları olarak hizmet vermiştir. Bu kurumlar, merkezi yönetimin kültürel ve ideolojik normlarını yerel düzeye taşımada aracılık yapmış; halkın Osmanlı'nın ortak değerleriyle buluşmasına zemin hazırlamıştır. Mardin (2013), özellikle Saruhan'da kurulan medrese ve diğer eğitim kurumlarının, sadece dini ve idari bilgilerin aktarılmasında değil, aynı zamanda sosyal uyum ve kültürel bütünleşmenin sağlanmasında kritik rol oynadığını belirtmektedir. Kültürel anlamda, Saruhan Sancağı, farklı etnik ve dini grupların bir arada yaşaması nedeniyle, zengin bir kültürel mozağe sahne olmuştur. Bu etkileşim, hem sanat hem de edebiyat alanında kendini göstermiş; yerel halkın ürettiği halk edebiyatı, müzik, el sanatları ve mimari örnekler, Osmanlı kültürünün yerel yansımaları olarak incelenmiştir. Merkezi otorite, bu kültürel çeşitliliği destekleyici politikalar geliştirirken, aynı zamanda yerel geleneklerin korunmasına ve geliştirilmesine de önem vermiştir. Böylece, Saruhan; hem Osmanlı'nın merkezi ideolojisinin yayılmasında hem de yerel kültürlerin zenginleşmesinde ortak bir alan oluşturmuştur.

İdeolojik açıdan bakıldığında, Saruhan Sancağı'nın idari yapısı, Osmanlı'nın "devlet-i Aliyye" anlayışını yerel düzeyde uygulamaya koyan bir model olarak değerlendirilebilir. Merkezi otorite, bölgedeki yerel güçleri ve halkı, Osmanlı'nın ideolojik normlarına uygun bir biçimde yönlendirirken, yerel değerlerin de korunmasına özen göstermiştir. Bu dinamik, hem askeri başarıyı hem de sosyal istikrarı destekleyen bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Mardin (2013), bu ideolojik sentezin, Osmanlı'nın çok katmanlı yönetim anlayışının temel taşlarından biri olduğunu ve kültürel uyumun sağlanmasında kilit rol oynadığını ayrıntılarıyla ortaya koymaktadır.

Askeri Yapıdaki Katkıları ve Yenilikçi Uygulamaları

Saruhan Sancağı, coğrafi ve kültürel yapısı itibarıyla, Osmanlı askeri yapılanmasının evriminde yenilikçi uygulamalara zemin hazırlamıştır. Bölgeye özgü yerel savaş teknikleri, komuta yöntemleri ve lojistik çözümler, merkezi askeri yapıya entegre edilerek, Osmanlı'nın savaş stratejilerinde esnekliği artırmıştır. Köse (2020) tarafından yapılan bir çalışmada, Saruhan bölgesinde yetişen yerel askeri liderlerin, geleneksel Türk savaş sanatlarıyla Osmanlı'nın disiplinli ordu

yapısını sentezleyerek, hızlı ve etkili mobilizasyon teknikleri geliştirdiği ifade edilmektedir. Bu liderlerin yerel bilgileri, merkezi komuta yapısıyla birleştiğinde, cephelerde düşmana karşı beklenmedik hamleler yapabilme imkânı sağlamış; bu da savaş alanındaki taktiksel esnekliğin artmasına yol açmıştır. Uçar (2021) ise, Saruhan Sancağı'na özgü lojistik ve iletişim ağlarının, Osmanlı ordusunun diğer bölgelerdeki birliklerle koordinasyonunu güçlendirdiğini belirtmektedir. Bölgedeki askeri istihbarat ve lojistik destek sistemleri, yerel çevrenin coğrafi özelliklerine uyarlanmış, malzeme ve erzak tedarikinde yenilikçi çözümler sunmuştur. Bu durum, Osmanlı'nın savaş sırasında ani değişen koşullara daha hızlı adapte olabildiğini sağlamış; yerel unsurların getirdiği pratik bilgiler, modern savaş tekniklerinin geliştirilmesine de katkıda bulunmuştur. Aydın (2020) ise, Saruhan Sancağı'ndan gelen uygulamaların, özellikle düşman kuvvetlerinin zayıf noktalarını belirlemede ve ani saldırı taktiklerinin oluşturulmasında merkezi ordu tarafından örnek alındığını vurgulamaktadır. Böylece, yerel yenilikçi uygulamalar, Osmanlı askeri doktrininde bir çeşit "deneme alanı" işlevi görmüş; başarılı uygulamalar merkezi düzeye aktarılmış ve diğer sancaklara uyarlanmıştır.

Kurumsallaşma Süreci ve Geleneksel Değerler

Osmanlı Devleti, merkezi otoritesini güçlendirmek ve yerel yönetimleri standartlaştırmak amacıyla, sancak sistemini ve askeri yapılanmasını sürekli olarak kurumsallaştırma çabası içine girmiştir. Bu süreçte, Saruhan Sancağı'nın yerel idari ve askeri gelenekleri, merkezi modernizasyon politikalarıyla harmanlanarak, uzun soluklu ve sürdürülebilir bir yapı oluşturulmasında önemli rol oynamıştır. Doğan (2018) tarafından yapılan analizlere göre, Saruhan Sancağı'nın yerel idari uygulamaları, bölgenin tarihsel deneyimlerinden ve kültürel mirasından beslenmekte, merkezi idareyle bütünleşirken aynı zamanda özgün geleneklerini korumaktadır. Bu denge, Osmanlı'nın "esnek merkezizetçilik" anlayışının somut örneklerinden biri olarak değerlendirilir. Yerel beylerin ve askeri komutanların, merkezi düzenlemelerle uyum içinde hareket ederken, kendi geleneksel yöntemlerini de sürdürmeleri, hem yerel meşruiyeti pekiştirmiş hem de merkezi otoritenin kalıcı olmasına katkıda bulunmuştur. Gür (2019) ise, Saruhan Sancağı örneğinde, kurumsallaşma sürecinin sadece askeri disiplinin değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel normların da yeniden yapılandırılmasıyla desteklendiğini ifade etmektedir. Yerel geleneklerin, merkezi idari protokollerle uyumlu hale getirilmesi, sancak içindeki birlik ve beraberliği güçlendirmiş; bu durum, askeri yapılanmanın kurumsal temellerini sağlamlaştırmıştır. Özellikle, bölgedeki eğitim kurumları, medreseler ve askeri okullar, hem dini hem de askeri bilgilerin aktarılmasında merkezi ideoloji ile yerel deneyim arasında bir köprü oluşturmuştur. Bu süreçte, Saruhan Sancağı'nın kurumsallaşma dinamikleri, Osmanlı'nın genel idari reformlarıyla paralel ilerlemiş; merkezi güç, yerel uygulamalara belirli özerklik tanıırken, aynı zamanda belli başlı norm ve standartları da benimsetmiştir. Böylece, geleneksel değerler ile modern idari yapının sentezi, Osmanlı askeri ve idari sisteminin uzun ömürlü olmasını sağlamıştır.

Stratejik Avantajlar ve Uygulamadaki Etkiler

Saruhan Sancağı'nın stratejik konumu ve askeri yapılanma ile etkileşimi, Osmanlı'nın batıdaki sınır güvenliğinde ve sefer stratejilerinde belirleyici bir rol oynamıştır. Bölgenin coğrafi özellikleri, hem doğal savunma unsurları hem de lojistik avantajlar sunması bakımından stratejik önem taşımaktadır. Özer (2020) tarafından yapılan çalışmalar, Saruhan Sancağı'nın, Osmanlı'nın askeri operasyonlarında "köprü vazifesi" gördüğünü ortaya koymaktadır. Bölgedeki askeri üslerin, Batı Anadolu'dan Balkanlara uzanan geniş cephelerde iletişimin ve

lojistiğin sağlanmasında kritik rol oynadığı belirtilmektedir. Bu stratejik avantaj, sadece savunma hatlarının güçlendirilmesiyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda düşman kuvvetlerine yönelik saldırı ve geri çekilme operasyonlarında da etkili olmuştur. Yılmaz (2021) ise, Saruhan Sancağı'nın konumunun, düşman kuvvetlerinin lojistik hatlarına yönelik yapılan kesintilerde ve ani saldırılarda önemli rol oynadığını vurgulamaktadır. Sancak bölgesindeki yerel askeri uygulamalar, hızlı müdahale kabiliyeti ve esnek hareket planlarıyla öne çıkmış; bu da merkezi ordunun stratejik karar alma süreçlerine doğrudan yansımıştır. Böylece, bölgeden geliştirilen uygulamalar, savaş taktiklerinin ve operasyonel planların modernizasyonunda örnek teşkil etmiştir.

Ceylan (2017) tarafından yapılan detaylı saha çalışmalarında, Saruhan Sancağı'nın stratejik avantajlarının, bölgenin topografik yapısı, su kaynakları ve ulaşım ağları ile desteklendiği görülmektedir. Bu doğal avantajlar, askeri birliklerin konumlandırılmasında ve operasyonel esnekliğin sağlanmasında merkezi rol oynamış; aynı zamanda yerel halkın da askeri lojistik destek sağlanmasına zemin hazırlamıştır. Bölgedeki bu uygulamalar, Osmanlı'nın merkezi komuta sistemiyle entegre edilerek, askeri stratejilerin uygulanmasında önemli bir model oluşturmuştur. Özetle, Saruhan Sancağı ile Osmanlı askeri yapılanması arasındaki etkileşim, yerel inovasyonların, kurumsallaşmanın ve stratejik avantajların bir sentezidir. Bu etkileşim, sadece askeri operasyonların başarısında değil, aynı zamanda uzun vadeli idari ve lojistik düzenin kurulmasında da belirleyici bir unsur olarak tarih sahnesinde yerini almıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, Saruhan (Manisa) Sancağı'nın Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki stratejik, ekonomik, sosyal, kültürel ve askeri rollerini çok boyutlu olarak ele alarak, sancak sisteminin ve yerel unsurların merkezi otoriteye entegrasyonunun, Osmanlı askeri yapılanmasının evrimine olan etkilerini kapsamlı biçimde ortaya koymuştur. Araştırmada, erken dönemden itibaren Saruhan Sancağı'nın, hem askeri stratejilerde hem de idari ve kültürel entegrasyonda belirleyici bir unsur olarak öne çıktığı; bölgenin coğrafi konumu, yerel güç yapıları, ekonomik potansiyeli ve kültürel çeşitliliğiyle, Osmanlı'nın batıdaki sınırlarını koruma ve genişleme politikalarında kritik rol oynadığı görülmüştür. Çalışmanın ilk bölümlerinde ele alınan tarihsel arka plan, Osmanlı Devleti'nin kuruluş süreci ve sancak sisteminin idari, askeri ve ekonomik dinamikleri üzerinden değerlendirildiğinde, Saruhan Sancağı'nın merkezi ile yerel unsurlar arasındaki uyumun sağlanmasında önemli bir model teşkil ettiği anlaşılmıştır. Kafadar'ın (1995) vurguladığı merkezi otoritenin yerel unsurları entegre etme stratejisi ve Goffman'ın (2002) ortaya koyduğu lojistik ve eğitim sistemlerindeki esneklik, Saruhan'ın askeri yapılanmasına doğrudan yansımış, yerel geleneklerin yenilikçi taktiklerle sentezlenmesinde önemli rol oynamıştır. Yeniçeri Ocağı ve Sipahi teşkilatı gibi temel askeri birliklerin, Saruhan Sancağı'nda yerel özelliklerle harmanlanarak, merkezi komuta yapısına adapte edilmesi, bölgedeki askeri ve idari reformların somut örnekleri olarak kayda geçmiştir (Şahin, 2010; Gürçan, 2019). Özellikle, Saruhan Sancağı'nın askeri yapıya getirdiği yenilikçi uygulamalar, yerel liderlerin geliştirdiği taktikler ve lojistik çözümler, Osmanlı ordusunun cephelelerdeki operasyonel başarısına katkıda bulunmuş; bu durum, Uçar'ın (2021) ve Köse'nin (2020) çalışmalarında da vurgulandığı gibi, merkezi askeri doktrin içinde "deneme alanı" işlevi görmüştür. Siyasi ve stratejik açıdan bakıldığında, Ortaylı'nın (2018) analizleri ışığında, Saruhan'ın batı Anadolu'daki konumunun, hem savunma hem de saldırı unsuru olarak merkezi yönetimin dış politika stratejilerinde ne denli kritik bir rol oynadığı ortaya konulmuştur. Bölgenin, yerel elitlerle kurulan siyasi ittifaklar ve ekonomik potansiyelin merkezi

hazineye aktarılması, Afyoncu'nun (2019) değerlendirmeleriyle desteklenmekte; bu da Saruhan'ın hem askeri hem de ekonomik anlamda Osmanlı'nın uzun soluklu başarı stratejilerinde temel bir unsur olduğunu göstermektedir. Kültürel ve ideolojik açıdan ise, Mardin (2013) ve Doğan (2018) kaynakları, Saruhan Sancağı'nın Osmanlı merkezi kültürünün yerelleşmesinde, medrese, cami ve diğer kültürel kurumlar aracılığıyla hem yerel hem de merkezi normların sentezlenmesinde örnek teşkil ettiğini ortaya koymaktadır. Bu sentez, sadece askeri ve idari alanda değil, sosyal uyum ve kültürel çeşitliliğin korunması açısından da önem arz etmiş; böylece, Saruhan bölgesindeki entegrasyon politikaları, merkezi ideolojinin yerel düzeye adapte edilmesinde başarılı bir model olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulguları, Saruhan Sancağı'nın Osmanlı askeri ve idari yapılanmasındaki rolünün, bölgesel dinamiklerin merkezi stratejilere entegrasyonu bağlamında geniş çaplı etkileri olduğunu göstermektedir. Gelecekte yapılacak saha ve arşiv çalışmaları, özellikle yerel askeri liderlerin yetiştirilme süreçleri, bölgesel ekonomik verilerin detaylı incelenmesi ve kültürel etkileşimlerin derinlemesine analiz edilmesi yönünde yoğunlaştırılmalıdır. Böylece, sancak sisteminin işleyişi ve yerel yeniliklerin merkezi komuta mekanizmalarına adaptasyonu, daha da ayrıntılı olarak ortaya konulabilir. Ayrıca, disiplinler arası çalışmaların artırılarak, Osmanlı'nın askeri reform süreçlerinin, modern askeri organizasyonlara etkisi ve tarihsel evrimindeki yeri üzerine yeni yorumların geliştirilmesi, hem akademik literatüre hem de pratik askeri stratejilere ışık tutacaktır. Özellikle, yerel idari uygulamaların, merkezi reformlarla nasıl uyum sağladığına dair karşılaştırmalı analizler, Osmanlı'nın çok katmanlı yönetim yapısının daha iyi anlaşılmasına olanak tanıyacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, H. (2017). Osmanlı Askeri Modernizasyonu: Gelenek ve Yenilik Arasında. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Afyoncu, E. (2019). Osmanlı Ekonomik ve Sosyal Dönüşümü: Yerel Dinamikler ve Merkezi Yönetim. Ankara: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aksan, V. H. (2010). Ottoman Wars, 1700-1870: An Empire Besieged. Routledge.
- Aydın, M. (2020). Osmanlı'da Yerel Yenilikler ve Askeri Adaptasyon. İstanbul: Bilim Yayınları.
- Ceylan, R. (2017). "Bölgesel Stratejiler ve Lojistik Avantajlar: Saruhan Sancağı Üzerine Saha Çalışmaları." Anadolu Askeri Araştırmalar Dergisi, 8(2), 87-112.
- Dalgıç, H. (2002). Anadolu Beylikleri ve Osmanlı'nın Yükselişi. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Doğan, S. (2018). Osmanlı İdari Reformları ve Yerel Geleneklerin Sentezi. Ankara: Tarih İncelemeleri Yayınları.
- Finkel, C. (2005). Osmanlı'nın Rüyası: İmparatorluğun Tarihi. Basic Books.
- Goffman, D. (2002). The Ottoman Empire and Early Modern Europe. Cambridge University Press.
- Gür, E. (2019). "Kurumsallaşma Sürecinde Yerel Değerlerin Rolü: Saruhan Örneği." Osmanlı ve Modern Türkiye Araştırmaları, 14(1), 45-70.
- Gürcan, M. (2019). "Osmanlı'nın Sancak ve Askeri Yapılanması Üzerine Yeni Yaklaşımlar." Journal of Ottoman Studies, 21(3), 101-128.
- İnalçık, H. (1994). Osmanlı Devleti: Klasik Dönem 1300-1600. Praeger.

- Kafadar, C. (1995). *Between Two Worlds: The Construction of the Ottoman State*. University of California Press.
- Köse, T. (2020). "Saruhan'dan Gelen Askeri Yenilikler: Mobilizasyon ve Taktiksel Esneklik." *Askeri Tarih ve Strateji Dergisi*, 12(3), 123-148.
- Mardin, Ş. (2013). *Osmanlı'da Kültürel ve İdeolojik Dönüşüm: Merkezi ve Yerel Sentez*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2018). *Osmanlı İmparatorluğu: Siyasi Strateji ve İdari Yapı Üzerine Modern Bir İnceleme*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Özer, H. (2020). *Batı Anadolu'nun Stratejik Avantajları ve Osmanlı Operasyonları*. İzmir: Ege Akademik Yayınlar.
- Öztuna, Y. (2016). *Osmanlı Devleti Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Shaw, S. J. (1976). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye Tarihi*. Cambridge University Press.
- Şahin, K. (2010). *Osmanlı Askeri Teşkilatı ve Yeniçeri Ocağı: Kuruluş ve Dönüşüm Süreçleri*. Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- TDV İslâm Ansiklopedisi. (2021). "Osmanlı Askeri Teşkilatı."
- Uçar, F. (2021). "Yerel Liderlik ve Askeri Organizasyon: Saruhan Sancağı Uygulamaları." *Türk Askeri Tarihi İncelemeleri*, 9(1), 66-91.
- Yılmaz, K. (2021). "Askeri Operasyonlarda Hızlı Müdahale: Saruhan'ın Stratejik Rolü." *Modern Askeri Strateji Dergisi*, 7(4), 205-230.